

Jorma Panulan oppitunnilla Andrus Kallastu, Panula, Hannu Norjanen, Sauli Huhtala.

Vesa Sirén kuvat Tapio Vanhatalo

Mestareiden OPPIMESTARI

Voi sitä meteliä! On torstaiamu, ja Sibelius-akatemian kunnianarvoiset kapellimestarioppilaat ovat nöyrästi tarttuneet instrumentteihin. He muodostavat kitkutaen soittavan pikkurorkesterin, jonka johtamista kukin vuorollaan harjoittelee. Ne osuudet, joihin ei riitä soittajia, hoidetaan. PRRMMBÄÄM, matkii viulua soittava oppilas patarummun ääntä. TY-DYYTYDYY, äänтелеe kollega sellonsa äärestä vaskien sisääntuloa. Kaiken keskellä hyörii väkkäränä pieni, harmaantuva mies, jonka nenäsointinen ääni kaikuu musiikin yllä. Hän ryntäilee edestakaisin flyygelin ja alttoviulun väliä ja latelee ohjeitaan. "Stravinskin *Ragtime* lyödään neljään. Huutele numeroita, tää on vaikia ku piru. Ja ota joku kansainvälinen kieli, ei eestiä", hän huikkaa virolaiselle **Andrus Kallastulle**. **Jorma Panula** on vauhdissa. "Jaa Tsaikkarin *Pähkinänsärkijää*", hän sanoo **Tuomas Roussin** noustessa korokkeelle. "Tää on tää aivastuskappale. Ätsii, ätsii!"

Ei voi olla pelkkä sattuma, että niin moni maailmanluokan kapellimestari on ollut Jorma Panulan opissa.

Panulan lyhyet huudahdukset sisältävät monenmoista molotusta ja kiihvasta liikehdintää. "Verät niinku rasvaköyttä: RÄ-ÄÄÄ – PATTITIDA! Muuten tulee PÖK-PATTITIDA", hän näyttää. Tässä on Jorma Panula rennoimmillaan, mies joka mielellään osoittaa nopeuttaan ja huumorintajuun joukon keskipiteenä. "Olimme havaitsevinamme pientä yli-energisyyttä tänään valokuvaajan saavuttua paikalle", sanoo yksi oppilaista harjoitusten jälkeen. "Yleensä hän on hiljaisempi." Samalla viikolla "kapubändin" eli kapellimestarioppilaita varten kokoontuvan oppilasorkesterin harjoituksissa tapaamekin jo toisenlaisen Panulan, asiallisemman ja vähäpuheisemman. Kapubändi on Panulan ylpeydenaiheita. "Orkesterimuusikoiksi opiskeleville maksetaan siitä, että he soittavat kapellimestarioppilaiden johdolla kaksi kertaa viikossa. Systemi on Euroopan paras", hän kehuu. Panulalle on tärkeää, että kapellimestari voi harjoitella instrumenttiaan eli or-

kesteria siinä missä pianisti pianoa tai viulisti viulua. Hän luopui professuuristaan Tukholmassa ja Kööpenhaminassa, kun sellaista ei näissä musiikkikorkeakouluissa saatu aikaan. Samasta syystä hän kieltäytyi eläkevuosiksi jo sovitusta professuurista arvostetussa Yalen yliopistossa Yhdysvalloissa. "Nyt niitä tulee sitten ulkomailta tänne Helsinkiin", hän hymähtää.

Panulan luokalle hakeutuu jatkuvasti ulkomaisia opiskelijoita. Lisäksi hän opettaa yksityisesti opiskelijoita kaikkialta maailmasta. Hän kutsuu luokseen vaeltavia oppilaita munkeiksi.

"Kaukaisimmat ovat tulleet Perusta ja Kiinasta."

Lauantaina kapellimestarioppilaat harjoittavat orkesterin kanssa uusia teoksia Yleisradionle tehtäviä kantanauhoituksia varten. Panula kääntelee ärtyneenä edessään olevaa partituuria. "Nämä tietokonemiehet tekevät liian paksua. Ei tästä erotu kuin vähän vaskia ja viulunkitkutusta. Kitara, höö, tuolla seassa. Ei siitä mitään kuulu."

Ensiviulisti tulee harjoitusten jälkeen järkyttäneenä Panulan luokse. "Milläs soitat, kun viululla ei pääse noin alas eikä viritystä voi kesken muuttaa", tyttö vaikeroi. "Tietokone on räiskäissyt sellaisen nuotin, eikä säveltäjä huomaa mitään", Panula tuhahtaa ja kääntyy oppilaiden puoleen. "Limpäri (säveltäjä **Magnus Lindberg**) käyttää konetta renkinä. Hänen sävellyksissään jokainen temponvaihdoskin on perusteltu. Mutta jos kone pääsee isännäksi, niin sitten tuloo tällaista."

Oppilaat johtavat teoksia neljän tunnin ajan. Kertaakaan Panula ei huomautta virheistä. Kertaakaan hän ei nouse korokkeelle näyttämään mallia.

"Se veisi pojilta auktoriteetin orkesterin edessä. Nämä hommat videoidaan ja katsotaan jälkeensä luokassa. Sitten käytään kova kritiikki, jossa oppilas näkee itse virheensä ja kirjoilee – ja korjaa."

Tänä lauantaina Panula on videokritiikissään kuitenkin pidättyväinen. Tapansa mukaan hän karsii maneereja ja orkesteria häiritseviä liikkeitä. "Älä siinä pianokohdassa huido. Kyllä ne soittaa."

Se on lempeää puhetta Panulalta. Radion sinfoniaorkesterin kapellimestari ja konserttimestari **Sakari Oramo** muistaa esimerkin toisenlaisesta kielenkäytöstä:

"Eräissä vaiheissa koulutusta minulla oli harmillinen tapa nykytellä päättäni rytmin mukaan. Katselimme sitä videolta, ja Panula huusi, jotta SAATANAN HANHI. Sinne katsoi sekin maneeri."

Runsaan johtamisharjoituksen lisäksi juuri videoiden hyödyntäminen on Panulan pedagoginen salaisuus. Hän aloitti niiden käytön 1970-luvulla, kun luokalla oli kova kokoonpano: **Esa-Pekka Salonen**, **Jukka-Pekka Saraste**, **Osma Vänskä** ja

Esko Linnavalli.

"Se oli aika kumouksellinen juttu", Saraste muistelee. "Meininki säilyi kuitenkin rentona: valko-viiniä juotiin ja nauraa käkätettiin toistemme suorituksia... kyllä niinä vuosina paljon pahaa tehtiin ja poikaporukassa mellastettiin."

Panulan opetusmetodit ovat kansainvälisesti katsoen edistyskellisiä. Video-opetus tekee muualla vasta tuloaan ja käytännön harjoittelu on maailmalla vähäistä.

Esimerkiksi Wienin arvostetussa musiikki-korkeakoulussa oppilaat hukutetaan ensimmäisinä opintovuosina niin syvälle teoriaan, että he menevät orkesterin edessä lukkoon. Kuuluisassa Royal Academyssa oppilaat puolestaan harjoittelevat johtamista vain kahden pianon kanssa. Orkesterin he saavat teensä ani harvoin.

"Avutonta touhua", Royal Academysta vierailuluennolta palannut Panula manaa. "Leningradissa sai ainakin neuvostovalan aikaan hyvää käytännön koulutusta, mutta sielläkin opetetaan kaikille samaa tapaa pitää puikkoa. Niinpä Royal Academyssakin kaikki yrittivät vispata Tsaikaria niin kuin **Ilja Musin** tämän käytyä siellä vierailulla. Ei matkimalla mihinkään pääse."

Toista on Panulan prässissä. Matkijat karsitaan yleensä jo pääsykokeissa, joissa Panula suosii orkesterissa soittaneita instrumentalisteja. "Tekniikan voi oppia myöhemminkin. Erotan yleensä hetkessä, onko hakijassa ainesta luokalle", hän sanoo itsevarmasti.

Eräs epäilijä pitää Panulan mainetta opettajana osittain kuplana. "Maine olisi vähäisempi, ellei hänellä olisi ollut niin tavattoman hyvä onni oppilasmateriaalin suhteen", hän sanoo.

Esa-Pekka Salonen on täysin toista mieltä. "Kosminen yhteensattuma voisi vielä selittää sen, että luokalta on tullut Saraste ja Vänskä ja Salonen. Mutta kun Jorman käsistä lähtee jatkuvalla syötöllä Oramoa, Ollilaa ja **Sakaria**, niin kyse voi olla vain opetuksen korkeasta tasosta!"

"Aluksi toki turhautti, kun Jorma ei koskaan suostunut kertomaan oliko tietty tulkinta oikein vai väärin. *Riippuu siitä mi-*

"Ei aina vain korkiasti sinfoniaa, vaan viihdettä pitää myös olla"

sesti suhtautuva entinen oppilas.

"Minä ihailin Jormaa aivan tavattomasti tulllessani luokalle", hän huokaa. "Hän kuitenkin laiminlöi ainutlaatuisia lahjakkuuttaan. Hän ei kerta kaikkiaan paneudu asioihin täysipainoisesti, ei opettamiseen eikä orkesterin harjoittamiseen."

Yleensä Panulan karisma kuitenkin valloittaa luokan. Hänellä on oppilaisiinsa lämmin suhde. Hän kutsuu luokkansa usein kotiinsa Piiparilaan iltaa istumaan. Legendaan kuuluu, että diplomia ei Panulan kurssilta saa, ellei ole hypännyt avantoon Piiparilan rannassa.

"Sama initiaatoriiitti suoritettiin 70-luvulla Jorman Kilon-asunnon jäätyneessä piha-altaassa", muistelee Esa-Pekka Salonen. "Taoimme J-P:n (Saraste) kanssa paljain jaloin jäätä rikki ja pulahdimme veteen. Valitettavasti sekaan hyppäsi myös Jorman valtava pyreneidenkoira Muffo. Se oli kokonaisvaltainen kokemus."

Jorma Panula päätti ryhtyä musiksiksi viidentoista vanhana.

"Yhtenä kesänä ravustureissulla päätin asian. Menin kirkkomusiikkiopistoon, joka oli ylimmäisessä kerroksessa Sibeliusakatemiassa. Se onkin ollut alamäkeä siitä lähtien."

Istumme Finlandia-talossa kapellimestarien huoneessa, jossa Panula on vihdoinkin suostunut puhumaan myös omasta urastaan. Hän käy läpi muistojaan: urkuopin-

toja Tanskassa, kapellimestarikoulutusta **Leo Funtekin** johdolla 1950-luvun alussa ja sävellysopiintoja **Aarre Merikannon** johdolla.

"Funtekiltä sai hyviä korjausehdotuksia, se oli hieno mies, mutta Merikanto suttas punakynällä mun partituuria ja korjas Funtekin merkinnät aivan päin persettä, kaasussa kun siihen aikaan jo oli. Siellä on isännän merkinnät – aivan sellaista spontaania roiskimista."

Panula ei kuitenkaan masentunut. Hän jatkaa edelleen sävellystyötä muiden toimiensa ohella.

"Harrasteluahan se vain on ja sellaisena kriitikotkin ovat sen ottaneet", Panula kuittaa sävellystyönsä. "Mutta kansa on tykännyt ja kansanmusikkojahan tässä ollaan."

Ja kansa tykkää. **Edvin Laineen** ohjama **Jaakko Ilkka** -ooppera oli Ilmajoen musiikkijuhlien vetonaulana useita vuosia. Harva tietää Panulan säveltäneen myös joukon kevyen musiikin klassikkoja: *Mä oon mikä oon* on Panulan sävellyks, samoin *Musta tango* ja jopa kansaa kauhistuttanut euroviisuparodia *Voitolaulu*, jonka Panula esitti **M. A. Nummisen** ja 14-vuotiaan Sami-poikansa kanssa 1975.

"Sitä ei hyväksytty. Sanottiin, että me pistämme halvalla. Ja niin tehtiinkin", Panula nauraa. "Muuten olen kevyessä musiikissa edustanut tällaista chanson-perinnettä, tehnyt levyjä **Irina Milanin** ja **Ritva Oksasen** kanssa **Hectorin** teksteihin. Teatteritöitä ja -sovituksia olen myös aina tehnyt ja teen vastakin."

Panula suosittelee kevyen musiikin kuuntelua myös klassisen musiikin oppilaille. "Jos ei tunne rytmimusiikkia, niin on ihan mahdotonta tulla soittamaan jotain Stravinskin *Ragtimea*. Melodia tulee, mutta rytmi on kuin rautalangasta väännetty."

Lähes jokaisen kansainvälisen huippukapellimestarin ura on alkanut oopperamontusta. Pienessä Suomessa Panulan täytyi aloittaa vielä alemmalla, teatterimontusta häidin tuskin kymmenpäisen soittajiston kanssa.

"20-vuotiaana olin jo johtanut Vaasan näyttämöllä. Sävelsin musiikkia *Pessiin ja Illusiaan* ennen Sonnista. *Viktorian hussaria* siellä pantihin myös ja *Tukkijokea*."

Panulan teatterikerros Vaasassa, Lahdessa, Tampereella ja Helsingissä kesti peräti 12 vuotta. Tänä aikana hänestä kehittyi musiikin monitoimimies, joka sävelsi tarvittaessa ja sovitti jokaisen kappaleen pienille teatteriorkesterilleen. Lisäksi piti vielä johtaa ja soittaa itse mukana.

"Rahaa piti perheelle kerätä, kun aluksi mulla ei ollut edes kuukausipalkkaa", hän muistelee. Työtaakka oli kova: Lahdessa hän johti teatteritöiden lisäksi Suo-

mi-Neuvostoliitto-seuran kuoroa ja Työväen orkesteria, soitti iltaisin kapakassa tanssimusiikkia ja toimi kaiken kukkuraksi vielä viulistina Lahden kaupunginorkesterissa **Martti Similän** johtaessa.

"Se oli ennen kuin se ryyppäs itsensä kuoliaaksi. Hieno mies se oli, kertoi paljon juttuja Sibeliukselta", Panula muistelee.

Vähitellen Panula pääsi johtamaan myös kaupunginorkestereita ja hänen lahjakkuutensa huomattiin myös Helsingissä. Hän sai ensimmäiset Kritiikin kannukset 1962. Ura eteni nopeasti Kansallisoopperaan. Siellä hän ei kuitenkaan viihtynyt.

"Ei sillä systeemillä! Miehet vaihtui ja ilman harjoituksia vedettiin Wagneria. Eihän siihen kukaan pysty, aivan kauhia soittoa se oli", Panula sanoo.

Vuonna 1965 Panula kutsuttiin Helsingin kaupunginorkesterin kapellimestariksi. Hän päihitti valinnassa nuorkasti **Jussi Jalaksen**. Orkesteri sai samana vuonna runsaasti lisävakansseja, joten tulevaisuuden piti olla todella valoisaa.

Toisin kävi. Panula joutui kahden tulenvälisiin. Hän ei saanut koulun penkiltä orkesteriin kiskaistuja nuoria suostumaan ylimääräisiin harjoituksiin, ja osa orkesterin "vanhoista isännistäkin" kääntyi häntä vastaan.

Vielä kahdenkymmenen vuoden jälkeen Panulan äänessä kirskahtaa katkeruus: "Minä sanoin lopulta, että asia on selvä. Lähdin litomaan. Tilanne oli niin tulehtu-

Videoituja virheitä etsimässä Sauli Huhtala, Hannu Norjanen, Jyri Nissilä, Harri Karri, Jorma Panula ja Harri Liutu.

nut."

Kaikesta huolimatta HKO:n taso nousi Panulan seitsemänä vuotena, ja hän laajensi suomalaista orkesteriohjelmistoa merkittävästi. Hänen Bruckner-sarjansa oli maassamme uraauurtava ja Mahler-sarja teki lähtemättömän vaikutuksen muun muassa nuoreen Esa-Pekka Saloseen.

HKO:ssa Panula hioi vaikeuksista huolimatta huippuunsa omintakeisen tekniikkansa. Syntyi selkeä elekieli, joka perustuu enemmän musiikin hengen ilmentämiseen kuin tahdin lyömiseen.

Hän on ollut yksi keskeisistä esikuvista sukupolvelleeni", arvioi Jukka-Pekka Saraste. "Erityisesti muistan hänen *Zarathustransa*, joka oli minulle nuorena poikana vavahduttava kokemus. Toinen ikimuistoinen hetki oli Panulan paluu HKO:n eteen vaikeassa tilanteessa eroamisen jälkeen. Hän otti orkesterin hienosti haltuun ja johti Sibeliuksen Lemminkäis-sarjasta osan *Lemminkäinen ja Saaren neidot* erittäin syvällisesti ja linjakkaasti."

Jorman reaktionopeus on aivan huikea, hurjin, mitä olen missään nähnyt", kertoo Esa-Pekka Salonen. "Muistan konsertin, jossa nuori solisti aloitti hermostuksissaan konserton soittamisen, kun Jorma oli vasta kävelemässä korokkeelle. Jorma alkoi silmää räpäyttämättä johtaa kävellessään. Useimmilla menisi siinä vaiheessa sormi suuhun."

Samaa nopeutta Panula vaatii myös or-

kesterilta. Kun hän heittää hatun päästään harjoitusten aluksi, on kädenliike samalla ensimmäisen tahdin merkki.

"Hän tuntuu vain parantavan vauhtia ikääntyessään. On rohkaisevaa nähdä, että vitalisuuden, uteliaisuuden ja elämänilon voi säilyttää niin hyvin", Salonen sanoo.

Panulaa ei kiinnosta "rautalankajohtaminen". Hänen päämääränsä on yhteismuusiointi, jossa kapellimestari heittää orkesterille taiteellisia impulsseja.

Panulan kapellimestari-ihanteista ensimmäinen oli musta suurlahjakuus **Dean Dixon**, joka joutui muuttamaan Eurooppaan, kun rotuennakkoluulot tekivät uran luomisen kotona Yhdysvalloissa mahdottomaksi.

"Silloin kun hän johti ilman puikkoa hän oli notkea kuin kärppä, loistava kapellimestari. Seuraava elämys oli **Eugene Ormandy**, joka hänkin johti ilman puikkoa."

Panula jatkaa suosikkiensa listaa: **Leinsdorf**, **Maazel**, **Mehta** diplomikonseranttinsa aikoihin Wienissä ja jopa **Karajan**, jonka parhaaminen on nykyään muotia.

"Karajan tuntuu läheiseltä, sillä minäkin olen opiskellut joogaa. Hänellä forte lähtee koko kropasta, kerääntyy ja päättyy puikkoon. Näistä nykyisistä pidän kyllä **Abbadosta**", Panula sanoo – kenties hie-man yllättävästi, sillä Karajania ja Abbadoa on pidetty toistensa vastakohtina.

"No Karajanilla oli nämä diktaattorin otteet, jotka onneksi ovat nykyään jo historiaa. Tämä on palveluammatti, jossa pitää palvella orkesteria, säveltäjää ja tiettenkin yleisöä. Jotta ei aina vain korkiasti sinfoniaa, vaan viihdettä pitää myös olla", Panula muistuttaa.

Nykyään Panula tulee mainiosti toimeen niin HKO:n kuin muidenkin orkestereiden kanssa. "Tämä nuori polvi on aivan toista. Taso on noussut aivan ilmiömäisesti."

Engelmia tulee korkeintaan yksittäisten maaseutuorkestereiden soittajien kanssa, joilta Panulan omintakeinen tyyli saattaa mennä yli ymmärryksen. Toisaalta, kenties HKO:n kauden väsyttämänä, hän ei aina yritäkään enää pusertaa orkesterista viimeistä hikipisaraa irti. "Tää on vaikea, mennään kotiin", hän saattaa sanoa harjoitusten päätteeksi.

Helsingin kaupunginorkesterista lähden jälkeen Panula sai 1973 orkesterinjohtoon professuurin Sibelius-akatemiassa.

Professuurin sanotaan haitanneen hänen kansainvälistä uraansa kapellimestarina. "Missä on se mies?" tiedetään **Yehudi Menuhinin** kyselleen **Olli Mustoselta** kuulutaan tämän olevan Panulan maanmies.

"Nooh, onhan opetuspuuha toki jonkinmoinen ankuri, kun se sitoo 13 tuntia viikossa. Tunteja jaksottelemalla sentään pääsee vähän liikkumaankin", Panula kuittaa.

Panula ei ole pannut opetustehtäviä pahakseen. Jo ennen valintaansa hän oli esittänyt julkisuudessa kannanottoja koulutuksen uudistamisesta. Nyt oli näyttöjen aika.

"Mä lähin sitä samaa rataa kuin Funtek aikoinaan. Meitä oli 13 ja kaikki soitti. Niinpä saatoimme johtaa toisiamme ja harjoitella käytännössä alusta asti."

Sibelius-akatemiassa Panula jakoi mielipiteet kahtia: oppilaat ihailivat ja henkilökuunta pelkäsi. Pelkoa herättivät Panulan kuuluisat raivokohtaukset. Ilma täytyi jylisevistä perkeleistä aina, kun jokin seikka hidasti kapellimestarin toimintaa.

"Jorman kohtaukset ovat tunnettuja", eräs oppilas kertoo. "Kerran hän huomasi luokan seinäkellon pysähtyneen ja tunningin aikataulun menneen sekaisin. Hän repi kellon alas karmealla ryminäällä – ja jatkoi opetusta kuin mitään ei olisi tapahtunut."

"On mahdotonta sanoa, miten paljon noista kohtauksista on teatteria", tuumii toinen oppilas. "Ehkä se on vain hänen keinoonsa saada asioihin vauhtia."

Tuiskahteluistaan huolimatta Panula sanoo olevansa tunneillaan tarkoituksellisen vähäpuheinen. "Se on sitä pohjalaisuutta ja siihen sekoittuu intialainen

filosofia. Pitää vihjata, että ihminen itte löytäisi tiensä. Jos ei löydä, niin antaa olla, perkele, en minä rupea vasikkaa juottamaan”, Panula murisee.

”Itte en koskaan näytä etehen, että kuinka sen pitää mennä. Vierailivat kapellimestarit tekevät joskus niin, mutta he eivät olekaan pedagogeja. He haluavat tuloksia kärsimättömästi ja puhuvat niin, että nuoret eivät ehdi itse johtaa.”

”Mutta en mä oo halunnut olla mikään guru täällä. Niin paljon vierailijoita on kutsuttu, kuin vain rahaa on myönnetty!”

Vuodenvaihteen jälkeen professuuria ryhtyy hoitamaan **Eri Klas**, joka on valmis myös nousemaan korokkeelle mallia näyttämään. Panula on luvannut auttaa ystäväänsä tuntiopettajana kevatlukukaudellakin.

”Ennen Klasin valintaa toivoimme, että Jorma hoitaisi käytännön opetuksen eläkkeellejäännistään huolimatta ja uusi professori kävisi vain pitämässä kurseja”, eräs oppilaista tunnustaa. ”Nyt olemme helpottuneita, sillä Klas on hyvä valinta, ja Jormakin on luvannut jatkaa.”

Eläkepäivillään Panula aikoo pitää kapellimestarikursseja ulkomailla ja johtaa itsekin silloin kun viitsii. ”Kysyntää tuntuu olevan. Eilen tuli neljä tarjousta, joten kyllä se kalenteri tässä täyttyy. Täytyy ottaa sillä lailla sopivasti.”

”Aika menee lukiessa ja johtamiskeikoille ja sävellykseenkin jää enemmän aikaa. Sitten kirjoitan ylös näitä opetusasioidia, kun kerta on pyydetty. Se voisi tulla vaikka videon muodossa ulos.”

Panula aikoo kirjoittaa muistiin myös instrumentaation korjauksia. Niitä tekevät hänen mukaansa kaikki kapellimestarit, mutta vain harvat tunnustavat sen.

”Ensinnäkin on paljon painovirheitä, ja sitten on pieniä heikkouksia, jotka soivat paremmin huomaamattomilla muutoksilla. Sibeliuksella tällaisia on paljon, ja Thor Mann on niitä jo selvittänytkin. Myös Mozartilla on korjauskelpoinen kohta *Taika-huilun* alkusoitossa. Näin kerran Lontoossa **Otto Klempererin** partituurin teoksesta, ja hän oli tehnyt aivan saman korjauksen”, Panula kertoo tyytyväisenä.

”Jopa Stravinskin *Sacresta* (*Kevätuhri*) löytyy pari korjattavaa paikkaa, vaikka se sellainen instrumentaation piipia onkin. Mutta tyyliissä täytyy pysyä, ettei käy niin kuin jenkkien Sibeliuksen-korjausten kanssa. Ne teki siitä filmimusiikkia.”

”Suureen huiptomiseen väsy niin yleisö kuin orkesterikin”

Panula arvelee, että säveltäjät hyväksyivät hänen korjausehdotuksensa. ”Monet heistä johtivat itsekin ja muuttelivat instrumentaatioitaan sen mukaan, minkälainen orkesteri oli edessä. Muun muassa Mahler sekä Heavers teki sitä. Ei se heille niin pyhä ollut.”

Teokseen tulee myös käytännön vinkkejä eräiden pulmallisten ylimenojen ja fermaattien johtamiseksi. Ja kenties Panula suostuu kirjoittamaan myös ajatuksiaan kapellimestariuden filosofisista ulottuvuuksista. Vaikkapa seuraavaan tyyliin:

”**M**usiikki täytyy keskittää puikon päähän, jos sitä nyt sitten käytetään. Sen on oltava aivon jatke. Ja pienellä liikkeellä täytyy aloittaa, suureen huiptomiseen väsy niin yleisö kuin orkesterikin.”

”Puikon tarina johtamisessa lähtee säveltäjä Jean-Baptiste Lullyn sauvasta, jolla se löi tahtia lattiaan, osui jalkaansa ja sai verenmyrkytyksen ja kuoli. Siitä se puikko on pienentynyt, ja lopulta päädytään ehkä siihen, että kapellimestari pystyy ohjaamaan orkesteria vain ajatuksen voimalla, ilman liikettä.”

”Lopulta ei tarvita enää orkesteriaakaan. Säveltäjä keskittää ajatusenergiansa kuulijaan, joka kuulee teoksen päänsä sisällä. Silloin orkesterit pääsevät paussille.”

”Mutta siihen menee varmasti vielä tuhansia vuosia”, Panula naurahtaa. ■

Vesa Strén on tamperelainen vapaa toimittaja, joka avustaa säännöllisesti Helsingin Sanomia.

Panula mestarioppilaat

Esa-Pekka Salonen

Sukupolvensa menestyksekkäimpiä kapellimestareita maailmassa. Los Angelesin filharmonikkojen taiteellinen johtaja. Helsingin juhlatuokkien taiteellinen johtaja.

Jukka-Pekka Saraste

Radion sinfoniaorkesterin ylikapellimestari ja Toronton Symphonyn musiikillinen johtaja. Kuuluu iäkkään kansainvälisen kapellimestarieliitin nuoriin haastajiin.

Osmo Vänskä

Lahden kaupunginorkesterin kapellimestari ja Islannin sinfoniaorkesterin ylikapellimestari. Nostanut Lahden kaupunginorkesterin kansainvälisten äänilevy-palkintojen arvoiseksi.

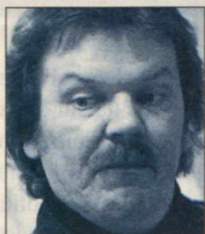
Markus Lehtinen

Suomen Kansallisoopperan kapellimestari. Johti vuosia Kööpenhaminan kuninkaallista oopperaa. Pohjoismaisen kapellimestarikilpailun voittaja 1987.

Ilpo Mansnerus

Huilisti ja kapellimestari. Toiminut Suomen Kansallisoopperan kapellimestarina.

Pertti Pekkanen

Aloittaa Lappeenrannan kaupunginorkesterin taiteellisenä johtajana syksyllä 1994. Toiminut mm. Savonlinnan oopperajuhlaorkesterin sekä Turun ja Kuopion kaupunginorkesterien kapellimestarina.

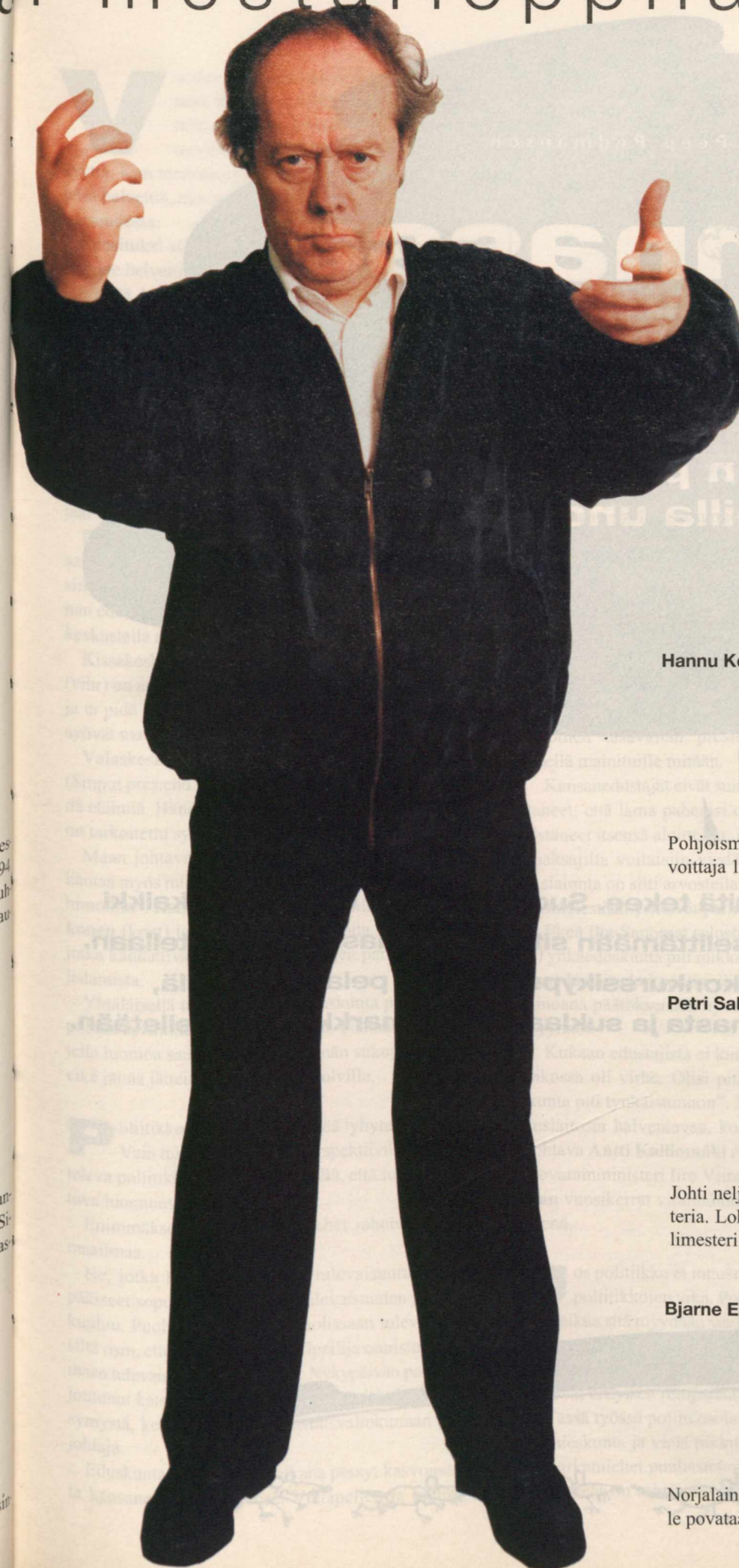
Atso Almila

Joensuun kaupunginorkesterin sekä Kansallisteatterin kapellimestari. Opettaa Sibelius-akatemiassa orkesterinjohtoa ylläastatenttina.

Ari Rasilainen

Norjan radio-orkesterin ja Jyväskylän sinfoniaorkesterin ylikapellimestari.

Sakari Oramo

Radion sinfoniaorkesterin kapellimestari ja konserttimestari.

Tuomas Ollila

Valittu Tampereen kaupungin orkesterin taiteelliseksi johtajaksi. Oramon ohella sukupolvensa lahjakkaimpiin kuuluva kapellimestari.

Rolf Gupta

Norjalainen, pian diplominsa suorittava kapellimestarioppilas.

Hannu Koivula

Pohjoismaisen kapellimestarikilpailun voittaja 1990.

Petri Sakari

Johti neljä vuotta Islannin sinfoniaorkesteria. Lohjan kaupunginorkesterin kapellimestari.

Bjarne Engeset

Norjalainen free lance -kapellimestari, jolle povataan kansainvälistä uraa.

Jin Wang

Kiinalainen Panulan yksityisoppilas. Voittanut Nikolai Malko -kapellimestarikilvan Budapestissa.

John Storgårds

Avantin konserttimestari, huippuviulisti. Aloitti kapellimestariopinnot syksyllä.